

ASPECTE ALE LUPTEI ÎMPOTRIVA OCUPANȚILOR PE TERITORIUL FOSTULUI JUDEȚ PUTNA ÎN ANII 1916—1918

ALECU LENCO

Jefuirea sistematică a bogățiilor și exploatarea populației.

După primele succese repurtate pe frontul din Transilvania, în august 1916, Armata română a fost nevoită să se retragă, ca urmare a conjuncturii existente, cedînd inamicului, pînă în decembrie același an, două treimi din teritoriul patriei.

În provinciile românești, vremelnic ocupate de Armatele Puterilor Centrale, s-a instalat o riguroasă administrație germană, menită să exploateze sistematic bogățiile țării și să stoarcă ultima picătură de vlagă a poporului epuizat.

„A fost constituit un Stat-major economic special cu ramificații și secțiuni pe întreg teritoriul ocupat. A luat ființă un comandament special pentru exploatarea petrolului românesc ¹.

Aceste organisme au trecut la executarea planului riguros întocmit, încă din octombrie 1916 la Berlin, de a secătui România de bogățiile solului și ale subsolului.

Prin ordonanța dată la 21 aprilie 1917, înaltul comandament german prevedea că „cea mai importantă datorie a administrației militare în România constă în exploatarea economică a țării cît mai complet posibil ².

„Prin sechestrări, rechiziții și abuzuri pe tot frontul, trupele germane au scos din țară imense bogății. Potrivit statisticilor vremii, în perioada ocupației au fost sustrate din România

— Un milion una sută patruzeci de mii opt sute nouă tone produse petroliere.

— 57.475 tone mașini-unelte și diferite materiale.

— 201.153 tone lemne.

— 93.345 tone sare.

— 14.679 tone piei brute și prelucrate.

— 10.028 tone textile.

1 Ștefan Mușat, Eroicele bătălii desfășurate de Armata Română în vara anului 1917, Analele Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., nr. 3/1967, p. 7.

2 Ilie I. Georgianu, Exploatarea economică a țării, Buc., 1920, p. 60.

— Peste un milion tone mașini agricole.

În domeniul agriculturii a fost introdus sistemul **rechizițiilor masive**. Numai între 14 ianuarie 1917 și 13 noiembrie 1918 din România au fost jefuite 2.161.905 tone produse agricole, peste 60.000 de cai.

— peste 1.400.000 de bovine.

— peste 6.400.000 de oi.

— peste 1.000.000 de porci ³.

Dar de cînd ne știm, poporul nostru, în milenara și mult încercata sa existență, n-a suportat cu stoicism jugul străin. A găsit întotdeauna cele mai adecvate forme de luptă, a știut cînd și cum trebuie să ridice glasul sau brațul înarmat împotriva celor care-i cotropiseră vatra strămoșească.

Deși vitrege, condițiile în care s-au desfășurat rezistența maselor populare împotriva ocupanților, în anii 1916—1918, prezența celor mai diferite forme de luptă o întîlnim pe întreg teritoriul aflat sub stăpînirea străină; de la repulsie legitimă și opoziție ascunsă sau fățișe față de ocupanți, la acțiuni armate și de spionaj care au avut o pondere însemnată în slăbirea potențialului frontului inamic.

Importanța luptei maselor populare în spatele frontului dușman, rolul acțiunii lor în frontul comun al luptei poporului nostru, pe teatrul de operațiuni sau în afara lui, nu este suficient reliefat în istoriografie. „Situția pare să se fi creat și să dănuie încă — se menționează într-o lucrare de referință — și datorită faptului că au fost publicate extrem de puține documente în legătură cu rezistența din acei ani ⁴”.

Teritoriul fostului județ Putna — aproximativ actualul județ Vrancea — pentru că a fost teatrul de operațiuni militare, cunoaște tabloul complet al războiului și consecințelor lui, pentru care Arhivele Statului filiala Focșani păstrează numeroase și prețioase documente, mărturii pentru efortul comun al populației din spatele frontului amic, dovezi ale luptei maselor împotriva ocupanților, în spatele frontului inamic.

Formele acestei lupte continuie au îmbrăcat aspecte deosebite în contextul împrejurărilor în care au avut loc și în raport de măsurile samavolnice luate de autorități, antrenînd întreaga populație.

Muncitorii, clasa de avangardă a luptei maselor populare împotriva exploatării interne sau a jugului străin, au aplicat metode și tactica de luptă condițiilor impuse de prezența trupelor străine în țară.

Pentru intimidarea populației și pentru a înăbuși acțiunile muncitorești, guvernul militar german în teritoriul ocupat a emis ordonanța privitoare la întruniri și societăți, încă de la 16 ianuarie 1917. Prin art. 1 prevedea interzicerea întrunirilor, iar art. 7 cerea închiderea tuturor cluburilor și societăților create cu scop politic.

³ Dr. V. Bianco, *Insemnări din războiul României Mari, Cluj, vol. II, p. 106—107.*

⁴ Elena Popescu, C. Căzănișteanu, *Documente privitoare la unele forme de rezistență ale maselor populare din teritoriul vremelnic ocupat, Studii — Revistă de istorie, Tom. 20/1967, p. 641.*

Deși se interzicea înființarea de societăți și se menționau pedepse grave cu închisoarea pînă la un an și amendă pînă la 5.000 de mărci, militanții revoluționari ai partidului clasei muncitoare și ai sindicatelor au trecut la formarea unor grupuri ilegale la București, Ploiești, Craiova, Turnu Severin și în alte localități, care au antrenat masele muncitorești la sustragerea sistematică de la munca forțată, sabotarea mașinii de război germane, activitatea propagandistică, mitinguri de protest, demonstrații de stradă, greve etc.

Forța motrice principală a acțiunilor întreprinse a constituit-o țărănimea, care reprezenta partea cea mai numeroasă a celor rămași în zona ocupată și care a cunoscut toate metodele împilării și jafului administrației militare germane; munca forțată, rechiziții, amenzi aplicate individual sau colectiv, restrîngerea sau interzicerea drepturilor cetățenești, arestarea, detenția sau chiar condamnările la moarte.

Asemenea numeroase măsuri represive luate de autoritățile germane, conținutul ordonanțelor și înștiințărilor emise, dovedesc amploarea acțiunilor întreprinse și numărul mare al participanților. Acest din urmă aspect se explică și prin faptul că majoritatea populației, lipsită de mijloace de transport proprii, avînd accesul limitat la transportul pe căile ferate, știind că în teritoriul suprapopulat dincolo de linia frontului, lipsurile predominau, a preferat să rămînă la vetrele lor, în speranța îndreptățită că dominația străină va fi curînd înlăturată.

Din multitudinea și varietatea formelor pe care le îmbracă lupta populației civile, cea mai răspîdită, căpătînd uneori fenomene de masă și cunoscută în toată zona ocupată, a fost nesupunerea la lucru. O măsură severă față de o asemenea împotrivire conține ordonanța emisă la 21 aprilie 1917 de Comandamentul Suprem a lui von Makensen, care prevedea pedeapsa cu amendă pînă la 10.000 lei și o închisoare pînă la 5 ani.

Ca urmare, comandamentul militar de la Buzău înștiințează populația la 29 martie 1918, că „se aplică comunelor Zilișteanca și Zărnești—Fundeni o pedeapsă contribuabilă de cîte 5.000 lei pentru că locuitorii, îndirjiți de către trupele române, demobilizate, care au trecut pe acolo s-au opus să muncească cîmpurile pentru muncile de primăvară⁵.

Pe lîngă acestea s-a stabilit o poliție rurală cu misiunea precisă privind munca forțată, iar primarii și notarii primeau sancțiuni severe dacă locuitorii comunelor administrate se eschivau de la muncile forțate stabile.

Cu toată legislația draconică și pedepsele aspre aplicate celor care le încălcau — aproximativ 20.000 de arestați condamnați sau amențați⁶, fenomenul nesupunerii la munci silite în favoarea armatei germane este frecvent în toate județele cotropite și deci și în comunele

⁵ Elena Popescu, C. Căzânișteanu, Documente privitoare la unele forme de rezistență ale maselor populare din teritoriul vremelnic ocupat, Studii — Revistă de istorie, Tom. 20/1967, p. 641.

⁶ Idem., p. 642.

fostului județ Putna, aflate sub stăpînirea străină, din decembrie 1916 și pînă în noiembrie 1918, cînd a început retragerea trupelor germane.

Astfel, locuitorul Gheorghe C. Gogonel din comuna Mera, invalid de război, întors acasă după lupte, refuză să execute muncile forțate la care era supus. Măsurile represive și abuzive n-au întîrziat; din plîngerea adresată Prefecturii rezultă că i s-au luat boii, l-au închis timp de 10 zile și l-au amendat cu plata a 50 de lei. Cere să intervină oficialitatea județeană pentru a-l scuti de corvadă la nemți, fiind invalid de război⁷.

Pentru a compensa lipsa brațelor de muncă în agricultură, regimul de ocupație recurgea la dislocarea forțată a locuitorilor din regiunea de munte⁸. Interesant de semnalat faptul că despărțirea brutală de plaiurile natale, de vetrele țărănilor a lăsat urme adînci în conștiința lor și s-a reflectat în producțiunile literar-folclorice. În comuna Soveja se păstrează o creație orală care a fost plămădită din suferința momentului și se referă la evacuarea localității :

„O, Soveje, satul meu
Tare-ai mai ajuns tu greu
Să fii iarăși ocupată
Și de nemți evacuată“.

La plecarea precipitată nu se permitea și nici nu se putea lua decît strictul necesar, cum glăsuiește versul autorului anonim

„Și-am plecat în lungă cale
Numai cu sacu-n spinare“.
Dispozițiile erau însoțite de amenințări și măsuri represive.

„Că germani-au poruncit
Într-un ceas să fim ieșiți
Că dac-am întîrzia
Îndată ne va-mpușca“.

Repartizarea în localitățile de șes se făcea în raport de interesele celor care erau beneficiarii acestei forțe de muncă, încălcînd brutal legăturile de familie ale celor evacuați.

„Și-am fost și despărțiți
În multe sate-mpărțiți,
În multe sate din țară
Zăcînd toți de aceeași boală“.

Poezia exprimă o realitate istorică și prezintă atît în cursul ei cît și în încheiere, încrederea că dușmanii vor fi alungați și se va întoarce acasă chiar dacă va găsi ruine.

Documentul de arhivă vine să ateste tristele stări de lucruri exprimate plastic și sugestiv în versul popular. Astfel, după retragerea trupelor germane, autoritățile românești reintrate în drepturi și atribuții, la cererea organelor superioare sau din proprie inițiativă, trimit pe cale ierarhică rapoarte, informări, tabele și alte situații din care re-

⁷ Eftimie Antonescu, Sacrificiile românești, Vol. II, Buc., 1924, p. 68.

⁸ Arhivele Statului Filiala Focșani. Fond Prefectura județului Putna, u.p./4, 1918, f. 115.

zultă și strămutarea silită a locuitorilor din zona de munte sau din imediata vecinătate a frontului, în regiunile unde se simțea lipsa brațelor de muncă, adică în podgorie sau în satele de șes, pentru cultura cerealelor.

Primăria comunei Făurei, azi comuna Garoafa, face cunoscut Prefecturii, în noiembrie 1919 tabelul nominal cu locuitorii comunei „care au fost ridicați pentru munci în alte localități sub regim de lagăr și încazarmare. 17 dintre ei au stat între 45 de zile și un an ; unul a și murit în timp ce se afla în lagărul de la Dragosloveni⁹.

Aceeași soartă au împărtășit și locuitorii satelor Bolotești¹⁰, Reghiu¹¹, ridicați în masă și duși la munci forțate, sau cei 22 locuitori ai comunei Năruja, 47 de la Soveja, 56 de la Tichiriș (din care 10 au murit în timpul muncilor), 29 de la Valea Sării, 31 de la Vidra, prestînd de la 25 pînă la 180 zile muncă¹².

În fața abuzurilor autorităților de ocupație ale armatei germane, populația era descoperită și neapărată deoarece justiția și administrația erau complice și instrumente în mîna cotropitorilor.

Nesupunîndu-se dispozițiilor de a fi dislocați, încercînd să se sustragă de la unele munci, cei în cauză erau arestați, reținuți ca ostașici, internați în lagăre, atît pentru a intensifica exploatarea exercitată asupra lor cît și pentru a-i supune și a intimida pe cei din jur.

Locuitorii comunei Găgești au fost ridicați în masă, duși în alte localități și internați în lagăre pe timp de 7 zile pînă la un an și două luni¹³. 29 locuitori ai comunei Reghiu au fost internați în lagărul de la Odobești pe timp de 2 pînă la 9 luni¹⁴. 17 locuitori ai comunei Bolotești arestați și închiși de la 3 zile pînă la 13 luni¹⁵.

Cei care erau apreciați ca reprezentînd un pericol mai mare pentru regimul de ocupație erau anihilați complet prin deportare în Germania. În tabelul celor arestați din comuna Cîmpineanca figurează și un asemenea caz.

Din analiza tabelelor înaintate de către comune se poate desprinde concluzia că fiecare dintre acestea și-au dat tributul său de suferință. În numai 7 localități ale plășii Vrancea au fost circa 100 de arestați din care unii ajungînd pînă la 444 zile de închisoare¹⁶.

Orașul Focșani, sediul administrației civile a județului sub regimul de ocupație, nu a fost scutit de samavolniciile și atrocitățile trupelor ocupante.

9 Arhivele Statului Focșani. Fond Prefectura Plășii Gîrlele—Odobești u. p. 7/1919, f. 161.

10 Idem f. 166.

11 Idem f. 228.

12 Idem u. p. 2/1919, f. 414—418.

13 Arhivele Statului Focșani. Fond Pretura plășii Gîrlele—Odobești u. p. 7/1919, f. 165.

14 Idem f. 163.

15 Idem f. 174.

16 Arhivele Statului Focșani. Fond Pretura plășii Vrancea, u. p. 2/1919, f. 406—314.

În anexa raportului Primăriei oraşului Focşani nr. 6503 din 25 noiembrie 1919, către Ministerul de Interne, referitoare la practica arestărilor şi închiderile folosite de autorităţile militare germane, în timpul ocupaţiei, se arată că numai comanda oraşului a pedepsit cu închisoare de la o zi pînă la 3 luni pentru „simple contravenţii“, 756 persoane¹⁷, iar alţi 14 locuitori au fost condamnaţi pînă la 5 ani închisoare pentru spionaj, port-armă etc.¹⁸.

Folosind termenii din documente „simple contravenţii“ sau „port ilegal de armă, spionaj“ etc., ştim că toate aceste cauze ale acuzării şi condamnării fac parte din marea luptă dusă pe frontul comun al tuturor celor care simţind din greu jugul ocupanţilor ridicau braţul nu numai spre a-şi uşura situaţia, ci pentru a-l sfărîma.

Paralel cu campania de intimidare şi înrobire a populaţiei, prin zecile de mii de arestări şi mii de execuţii s-a organizat şi jaful oficial şi sistematic al bogăţiilor ţării şi al avutului modest al locuitorilor, atît sub pretextul amenzilor şi taxelor, cît şi al rechiziţiilor forţate.

Comunei Păteşti i s-a impus să plătească o taxă în valoare de 11.000 lei¹⁹, de la 95 de locuitori ai comunei Cîmpineanca s-au încasat taxe în sumă de 597 lei²⁰, 10 locuitori ai comunei Jariştea au fost amendaţi cu suma de 3.650 lei, iar la Vulturul amenda comunei a fost de 30.000 lei şi a primarului de 1.000 lei²¹.

Primăria oraşului Focşani, executînd diferite lucrări pentru comandamentul german, se afla în deficit bugetar, pentru acoperirea căruia cerea aprobarea organelor de ocupaţie să contracteze un împrumut de 600.000 lei²².

Tot pentru satisfacerea lăcomiei trupelor germane Primăria oraşului Focşani, doi ani mai tirziu, cînd făcea bilanţul pagubelor suferite în timpul ocupaţiei, datorită trupelor germane, constată că a fost frustată de peste 5.000 kg grîu vărsat, 98 saci de grîu şi 58 saci cu făină de grîu, 15.000 kg ovăz, 109 de saci cu porumb şi 20 de saci cu mălai, cele 6 clopote de bronz de la cimitirele oraşului, 79 de piei de bou şi chiar lenjeria de la azilul comunal şi numeroase obiecte de inventar sau din instalaţiile serviciului tehnic, ale teatrului comunal şi ale altor instituţii din oraş, evaluate la 11.785 lei²³.

Comunele judeţului au cunoscut o situaţie asemănătoare. În comuna Boloteşti celor 438 de locuitori li s-au pricinuit de către armata de ocupaţie pagube în valoare de 10.452.411 lei²⁴. Cei 422 locuitori ai

17 Arhivele Statului Focşani. Fond Primăria oraşului Focşani, h. p. 120/1919, f. 112.

18 Idem f. 121—128.

19 Arhivele Statului Focşani. Fond Pretura Plăşii Gîrlele—Odobeşti, h. p. 7/1919, f. 171.

20 Idem h. p. 4, f. 172.

21 Idem f. 176.

22 Arhivele Statului Focşani. Fond Primăria oraşului Focşani, u. p. 4/1917, 4/1917, f. 18.

23 Idem ds. 131/1919, f. 1.

24 Idem Fondul Pretura plasă Gîrlele—Odobeşti, u. p. 7/1919, f. 414.

comunei Mera și 9 instituții din localitate au fost păgubite de bunuri materiale evaluate la 3.188.033 lei ²⁵.

Faptul că unele localități se aflau chiar în zona de operațiuni militare, în încăleștata bătălie din vara anului 1917, au avut de suferit consecințele bombardamentului, constatat în distrugerea locuințelor, care se adaugă devastărilor comise de către trupele ocupante.

Primăria comunei Găgești constată, după război și raportează Preterurii că au fost distruse 159 locuințe, 320 devastate de ostașii dușmani și 288 avariate, ambele școli devastate, iar din cele 4 biserici una distrusă, una avariata și două devastate ²⁶.

La comuna Reghiu se constată că localul școlilor, bisericilor și al primăriei au fost devastate ²⁷. Situație asemănătoare se întâlnește în majoritatea comunelor județului.

Un alt flagel al ocupațiilor armatelor germane și austro-ungare l-a constituit și rechiziționarea sau luarea cu forța de la țărănime, în special, a cerealelor și altor produse.

Pentru o armată aflată de peste 2 ani în război și care era ținută într-un regim sever de raționalizare a mijloacelor de trai, bogățiile agro-alimentare ale României au creat năzuința satisfacerii nevoilor alimentare ale celor de pe front și chiar pentru cei de acasă. În acest scop s-au rechiziționat, confiscat sau sechestrat tot felul de produse, fapt pentru care s-a lovit direct în populație pentru că privea sănătatea oamenilor și posibilitățile de supraviețuire.

După o statistică a vremii, numărul vitelor luate cu forța de armatele germane, în timpul ocupației, se prezenta astfel pentru unele comune din plasa Vrancea a județului Putna

- din comuna Colacu au fost luate 3.773 de vite
- de la Cîmpuri 6.980 vite
- de la Valea Sării 4.719 vite
- de la Năruja 1.520 vite, din care, o excepție, 59 plătite
- de la Soveja 8.611 vite și totalizate în alte 12 comune ale plășii, au fost rechiziționate 3.716 vite și luate cu forța 35.801 vite ²⁸.

Nici orașul Focșani n-a fost scutit de asemenea măsuri. De la locuitorii săi au fost rechiziționate 135 de vite și luate cu forța 1.352 ²⁹.

Datele se referă numai la locuitorii orașului, însă în timpul evacuirilor forțate și al trierii forței de muncă, cetățenii comunelor din jur ca Biliștei, Suraia, Jorăști și altele erau aduși la Focșani de unde li se luau vitele și rezervele de hrană, lăsându-li-se numai strictul necesar, care nu trebuia să depășească 50 kg de familie. Astfel, Stamatin I. Repede din comuna Suraia făcea cunoscut Prefecturii că „în decembrie 1916 comuna Suraia a fost evacuată la Focșani, iar soția cu tot avutul ce a putut lua a fost dusă în oraș, iar în toamna lui 1917 eva-

25 Arhivele Statului Focșani. Fond Pretura plășii Gârlele—Odobești, u. p. 7/1919, f. 54.

26 Idem f. 155.

27 Arhivele Statului Focșani. Fond Pretura plășii Vrancea, u. p. 2/1919 f. 443.

28 Fond Prefectura județului Putna, u. p. 47/1919, f. 408.

29 Fond Primăria orașului Focșani, u. p. 131/1919, f. 74.

cuată în Muntenia. Avînd o vacă cu mînzat a fost silită a vinde vitele care au fost cumpărate la preț de 300 lei³⁰. Aceeași situație reclamă văduva Stana I. Lancea din Mircești care a fost silită să-și vîndă vaca și vițelul cu 230 lei³¹. În rezoluția de pe verso reclamației se menționează că cercetîndu-se cazul s-a constatat că vînzarea s-a făcut prin licitație de către comandatura germană.

În mai multe cazuri comandatura fiind și cumpărătoarea vitelor la prețuri derizorii. Lui Pavel Taban din Biliesți i s-a dat 98 lei pe un cal³², lui Vasile Mihalache din aceeași localitate i s-a dat pe o vacă 42 lei³³.

Oamenii erau nevoiți să le dea și la aceste prețuri căci „în caz contrariu — arată în reclamația sa Marița Stan din Jorăști — vor rămîne vitele la Focșani. Dar pînă m-au trimis la muncă a dat să-mi vîndă vitele cu toba în ocolul de vite³⁴.”

Tabloul stărilor de lucruri din timpul ocupației și consecințele ei ne sînt redade sugestiv în cererea celor 73 de locuitori ai comunei Găgești, cu amintirea tristă și proaspătă în memorie a suferințelor din toamna anului 1916 și care cer autorităților românești despăgubiri, în octombrie 1919. În cerere se arată că satul a fost ocupat de germani la 25 decembrie 1916 și apoi evacuat „în toiul iernii pe un frig cumplit am fost evacuați fără a ni se permite a lua ceva cu noi, nici cel puțin îmbrăcămintea trebuitoare pentru a fi feriți de asprimea gerului. Am lăsat astfel totul: casă, gospodării întemeiate, îmbrăcăminte, vitele în seama inamicului barbar, luînd pe jos drumul pribegiei, lipsiți de hrană, îmbrăcăminte și bani... Tirziu de tot reîntorși din această pribegie, la locurile noastre, aici noi dureri, noi suferințe. Gospodăriile noastre, cu întregul avut le-am găsit complet distruse, viile și locurile de cultură, aproape necunoscute, căci nemții, pe unele locuri și-au făcut grajduri de cai și diferite instalații.

În șirul vexațiunilor, ocupanții au inclus și domiciliu forțat pentru locuitorii satelor și orașelor județului Putna, o măsură specifică numai acestei zone, prevăzînd pedepse aspre pentru cei care încălcau aceste dispoziții. Orașul Focșani era înconjurat de un șanț care limita raionul localității în care locuitorii puteau să circule fără permise de trecere „Pentru că copiii lor mici au trecut șanțul raionului Focșani — se consemnează la rubrica „serviciul arestări sau condamnări“ în tabelul întocmit de Primăria orașului Focșani cu cei care au suferit condamnări în timpul ocupației, locuitorii Vasilica Trifan, Dumitru Săvulescu și Sanda C. Spiridon au fost condamnate „la cîte un an muncă silnică la închisorile din Germania“³⁵.

30 Arhivele Statului Focșani. Fond Prefectura județului Putna, u. p. 5/1918, f. 2.

31 Arhivele Statului Focșani. Fond Prefectura județului Putna, u. p. 5/1978, f. 3.

32 Idem f. 24.

33 Idem f. 25.

34 Idem f. 27.

35 Arhivele Statului Focșani. Fond primăria orașului Focșani, u. p. 10/1919,

Privați de dreptul de trecere dintr-o localitate în alta, locuitorii erau lipsiți și de posibilitățile de a-și procura cele necesare traiului. Simțind nevoia stringentă de a se deplasa în diferite sate din jur, 28 de cetățeni din Focșani semnează la 12 iunie 1917 o cerere adresată Prefecturii prin care se plîng că „Toți locuitorii din județele ocupate pot merge în oricare parte a teritoriului ocupat fără un permis prealabil, afară de județul Putna. Cum și noi simțim nevoia de a ne urni din localitate în scop de a procura diferite alimente de care avem absolută nevoie. Avem onoarea a vă ruga să binevoiți a interveni locului competent (O.K.M.) să ne bucurăm și noi de același avantaj”³⁶.

Măsura severă luată față de locuitorii așezărilor din vecinătatea frontului a rămas în vigoare, fapt pentru care cetățenii trebuiau să înainteze cereri însoțite de fotografii și cu date, detaliat prezentate pentru recunoașterea identității. Drumul hîrtilor era lung și întortocheat. Cererea se adresa administrației românești, care cu referate și adrese o înainta organelor ocupanților. Astfel locuitoarea Ioana S. Paraschivescu din Focșani adresează petițiunea înregistrată la nr. 1016, trimisă cu raportul nr. 397 din 1918 la Primăria orașului Focșani „ce urmează a se adresa comandaturii Puterilor Centrale locale, fiind o chestiune de o călătorie în cuprinsul teritoriului ocupat de la Focșani la Brăila”³⁷.

Multe din aceste cereri nu erau aprobate, așa cum s-a întîmplat în cazul preotului Banu Victor. Ministerul de Interne prin adresa nr. 9778 din 12 octombrie 1918 face cunoscut Prefecturii „Comunicați preotului Banu Victor din Focșani str. Neculai Stroie că autoritățile germane au respins cererea sa de călătorie”³⁸.

Permisul de trecere (ausweis) era redactat cu text bilingv și cuprindea pe lîngă datele de identitate și mențiunea că președintele Consiliului de Miniștri roagă autoritățile imperiale de a-i înlesni călătoria de la... la...

Deși pacea se încheiase în mai 1918, ocupanții germani și austro-ungari făceau greutăți reîntoarcerii în teritoriul ocupat a refugiaților și demobilizaților, primiți de populație adeseori ca eroi.

De asemenea, nu permiteau trecerea zonei pînă la care ajunsese linia frontului, deși în multe cazuri unele terenuri cultivate, aflate pe teritoriul liber, aparțineau proprietarului de pe teritoriul ocupat și trebuiau muncite. Sînt semnalate numeroase situații în care țărani ce-reau permise de trecere. Gheorghe Popescu din Diocheți, cerea la 12 iulie 1918, permis de trecere pentru a merge în comuna Crucea de Jos, satul Nou, unde avea via și terenul de cultură „întrucît am proprietate în teritoriul ocupat cer un asemenea ausweis permanent pentru că am nevoie de a transporta, cu căruța, prin punctul de trecere Dumbrava și Panciu, unelte de muncă, obiecte de menaj și alimente”³⁹.

³⁶ Arhivele Statului Focșani, Fond Prefectura județului Putna, u. p. 3/1918, f. 446.

³⁷ Idem f. 528.

³⁸ Idem f. 361.

³⁹ Arhivele Statului Focșani, Fond Prefectura județului Putna, u. p. 38/1918, f. 360.

Analiza datelor statistice privind pagubele pricinuite așezărilor rurale sau urbane și locuitorilor acestora, vexațiunilor la care a fost supusă populația în perioada cuprinsă între decembrie 1916 și noiembrie 1918, conduce la concluzia că limita posibilităților materiale și a suportabilității oamenilor fusese depășită. Și atunci, locuitorii acestor meleaguri, încadrați în lupta întregului popor, a celor de pe linia frontului care cu arma și cu pieptul lor au oprit înaintarea dușmanului la Mărășești, alături de cei din Moldova care sprijineau frontul cu întreaga energie și putere de muncă de care dispuneau, au organizat cele mai propice forme de luptă în împrejurările ocupației străine și le-au adaptat condițiilor și cerințelor specifice zonei din apropierea teatrului de operațiuni militare, aducându-și contribuția la victoria finală.

2. Forme de luptă împotriva ocupanților. Eroi ai rezistenței românești.

Forme de luptă, constând în sabotarea mașinii de război germane prin distrugerea sau defectarea instalațiilor telefonice, înlesnirea trecerii liniei frontului de către prizonieri români evadați din lagărele germane, culegeri de informații despre operațiuni militare în pregătire sau despre potențialul uman și material al unităților germane, au căpătat aspectul cel mai important al rezistenței românești în teritoriul județului Putna. Aici, în vecinătatea frontului pagubele materiale pricinuite dușmanului, dezvăluirea intenției de luptă în zona frontului, creșteau în însemnătate pentru că de prezența sau natura acestor acțiuni putea fi anihilată sau înfrântă puterea armatelor germane.

Conștiinți de rolul și importanța misiunii lor, în acțiunile din umbra frontului, eroii vrinceni au acționat stăpîniți de sentimentul datoriei ostășești, pe cel de al doilea front — din umbră — și de sentimente înălțătoare de dragoste pentru patrie și plaiurile natale. Între cei care au acționat în zecile de localități amendate pentru „vătămarea construcțiilor telefonice“ se numărau și locuitorii orașului Focșani, Dima și Apostol Rădulescu, condamnați la cîte 5 ani muncă silnică deoarece „intenționat au tăiat fire de telefon germane“⁴⁰.

Incendierea unor obiective militare germane ca sedii de comandatură, depozite de muniții, centre de aprovizionare cu alimente, deteriorarea liniilor de cale ferată, prin scoaterea traverselor, a șinelor sau avarierea macazelor au constituit alte forme de luptă în cadrul rezistenței poporului român. Unii locuitori și-au procurat arme sau dinamită în scopul participării la acțiuni de amploare, cînd împrejurările vor fi prielnice. În orașul Focșani sînt semnalate numeroase cazuri, descoperite și pedepsite de armata de ocupație. Astfel, locuitorul Gică Gheorghiu a fost condamnat la 1 an și 6 luni închisoare pentru că i s-a găsit ascunsă o armă. D. Isidoropol a fost condamnat la 2 ani închisoare „pentru că i s-a găsit un revolver“. Jenică Vasiliu, condamnat la 5 ani muncă silnică pentru că avea ascunsă dinamită. Alți patrioți pe frontul rezistenței, mențineau moralul populației, sîdind în conștiința lor

⁴⁰ Arhivele Statului Focșani. Fond Primăria orașului Focșani, u. p. 10/1917, f. 125.

increderea că inamicul va fi înfrînt și alungat din țară. Vasile Ion din Focșani a fost condamnat la 1 an și 4 luni închisoare pentru că făcea agitație printre cetățeni spunînd că „La Mărășești își vor rupe gîtul nemții”⁴¹.

Dar, alături de aceste forme de luptă, cea mai importantă a fost lupta din umbră, adică spionajul făcut de unii militari rămași în regiunea administrației militare germane sau chiar civili care aveau legături cu armata română dincolo de linia frontului. Numai în Focșani în perioada 1 martie—1 septembrie 1917 au fost condamnați și încarcerați în penitenciarul orașului „pentru acuzațiunea de spionaj cetățenii Ion Davidescu, N. Profiriu, Dănică Carp, Tița Pavelescu și alții”⁴².

Ținutul județului Putna și în special cel al Vrancei, în partea de vest a județului, brăzdat de ripe și pîraie, cu dealuri și munți împădurii a fost propice pentru acțiuni de spionaj de mare amploare și pentru înlesnirea trecerii liniei frontului de către ostașii români, rămași în teritoriul ocupat sau evadați din lagărele de prizonieri organizate de germani.

Militar sau țăran din imediata vecinătate a frontului din satele Vidra, Tichiriș, Păunești etc. se strecurau pe cărări neumblate în munți, ducînd cu ei informații importante pentru armata română. Cea mai eficace rețea de spionaj a fost cea organizată de Vasile Chilian și grupul său din satele Vrancei, care acționa din Munții Buzăului și pînă în Munții Vrancei. Nucleul grupului l-au constituit plugarii Vasile Chilian și Toma Cotea din Vidra, Dumitru Pantazică din Tichiriș, Ștefanache Secăluș, primarul comunei Păulești. Alături de cei menționați au activat și alți cetățeni din Vrancea, oameni de diferite profesii: învățători și preoți (Radu Macovei, Ștefan și Ion Bănuță), proprietari sau simpli oameni de serviciu (Toader Buture, Luca Ciobotaru), personal medical de la spitalul din Vidra (Dr. Vasilica Dobrescu, Maria-Iulia Dumitriu, Florica Pop)⁴³, etc., care stăpîniți de aceleași sentimente înălțătoare de dragoste pentru țară au adăpostit prizonieri români și le-au înlesnit trecerea liniei frontului, au procurat medicamente sau hrană, au cules informații despre armata germană pe care într-un mod ingenios le transmiteau armatei române.

Prețiozitatea informațiilor despre armata germană era cu atît mai mare cu cît eroii vrînceni le culegeau direct de la sursă, adică de la Comandamentul german aflat în casele lui Pantazică de la Tichiriș sau de la ofițerii germani în cercul cărora reușiseră să pătrundă Vasile Chilian și să le cîștige încrederea. Așa de mare era această încredere, încît, la arestarea sa, comandantul brigăzii germane din Tichiriș a declarat că „garantează anticipat că nu se va dovedi a fi cu nimic vinovat”⁴⁴.

41 Idem u. p. 10/1917, f. 125

42 Arhivele Statului Focșani. Fond Primăria orașului Focșani, u. p. 10/1917, f. 125.

43 Gavrilesou Aurel, Eroi în umbră, Buc., 1937, pag. 162.

44 Idem.

Maria-Iulia Dumitriu și Vasile Chilian erau văzuți adesea purtând discuții cu ofițerii germani, îndeosebi cu cpt. Tau, care se dovedea a fi de o politețe rece și peste măsură de reținut în conversații. Desele întrevederi cu germanii, înlesnirea pe care i-au făcut-o de a înființa o moară de apă pe cursul riului Putna, dădeau impresia localnicilor, și pe care Chilian o încuraja, că „s-a dat cu nemții“. Dar toate aceste impresii s-au spulberat într-una din zilele lui mai 1917. Asupra comunei Vidra au căzut două obuze în apropiere de primărie și care au sfirtecat pământul. „Artileria românească bate fără noimă“ își spuneau unii locuitori văzind că tirul tunurilor nu a fost reglat ca să distrugă obiective inamice. Alții, adică grupul de patrioți recunoșteau în limbajul codificat al exploziilor celor două obuze avertismentul care se putea traduce astfel „atenție ! Distrugeți toate documentele compromițătoare. Un grup de prizonieri care au încercat să treacă linia frontului a fost descoperit“. Și așa a fost pentru că în ziua următoare, ca și exploziile din ajun, s-a răspândit în sat vestea îngrozitoare precum că Vasile Chilian și alți patrioți vrînceni au fost arestați sub acuzație de spionaj în favoarea armatei române. Ștefanache Secăluș, primarul din Păulești era printre ei. Și doar și el era „prieten al nemților“. Le „oferise“ casa chiar, pentru comandament — spuneau cei care nu știau să vadă. Măcar să fi văzut că pe o funie de rufe expusă vederii de pe dealul din față, era tot timpul o cergă pusă la soare. Așa de ingenioasă era ideea încît ascundea un gest pe care numai cei avertizați puteau să-l înțeleagă. Cerga nu avea mereu aceeași culoare. Și, era cineva, — un ofițer din pozițiile frontului românesc — care prin lentilele binoclului descifra mesajul transmis prin culoarea cergii. Dacă era roșie însemna că au loc schimbări în dispozitivul german și pregătiri pentru ofensivă ; dacă era albă, în liniile germane nu era nimic deosebit.

După arestarea patrioților un ofițer german din cadrul Statului Major, care se interesa îndeaproape de cazul lor, a apreciat, cu amărăciune, că cerga echivala cu un post de radio-emisie din dotarea armatei germane.

De la comandamentul unităților germane treceau linia frontului schițe copiate de pe hărți tactice aflate pe biroul comandamentului din casa primarului de la Păulești, care înfățișau, la zi, amplasarea trupelor și obiectivelor descoperite în dispozitivul românilor. Așa se explică faptul că unele din tentativele germanilor de a efectua străpungerea liniilor românești în unele sectoare ale frontului au găsit pe ostașii noștri pregătiți pentru ripostă, fapt care a provocat confuzii în rîndul unor ofițeri germani.

Informațiile și documentele erau transmise prin ostașii români cu misiuni în acest sens, prin ostașii răslețiți de unitățile lor în timpul retragerii armatei române, prin săteni cunoscători ai potecilor ascunse și, chiar, așa cum o mărturisesc astăzi localnicii, prin mijlocirea unor sticle goale în care se introduceau mesajele și care erau purtate de apa Putnei pînă în pozițiile românești.

Nichifor Ștefan din comuna Andreiașu de Sus, județul Vrancea deapănă trăirile vârstei de 17 ani, pe care o avea atunci. Își amintește de un consătean, Radu Ene, oștean român care a rămas în spatele frontului german pentru a activa în cadrul unui grup de spionaj condus de cpt. Piriianu. Trecea linia frontului în repetate rânduri, ducând informații și aducând instrucțiuni și ordine pentru grupul său și cel al lui Chilian cu care colabora. Armata germană și jandarmii din comună au prins de veste și au torturat-o pe mama lui Radu Ene pentru a spune când vine feciorul acasă. A suportat să fie spinzurată de sub-suori, a trecut prin grozăvia amenințării cu focul, dar n-a trădat.

Un important aspect al grupului de patrioți vrinceni a fost și organizarea trecerii frontului pentru ostași români evadați din lagăre sau pierduți de unitățile lor în timpul retragerii precipitate din toamna anului 1916. „În acest scop a fost creată o vastă rețea de legături între locuitorii satelor din Munții Buzăului și pînă la punctele de trecere de la Schitul Găvanu, Soveja, Vidra și Minăstirea Cașin. Cel mai bun punct de trecere era cel din Vidra, deoarece Valea Putnei era mai puțin păzită decît celelalte poteci din această parte a frontului”⁴⁵.

Traseul urmat de prizonierii români trecea prin comuna Lopătari din județul Buzău, unde învățătoarea Maria Sirbu, sora Dr. V. Dobrescu de la spitalul din Vidra, a antrenat intelectuali patrioți din comună, grupîndu-i într-o „Societate” în scopul ajutorării celor care mergeau spre pozițiile românești.

Urmînd drumul spinos al munților și al prudenței, treceau prin satele Păulești, Paltin, Colacu, ajungînd la Tichiriș unde intrau în grija grupului lui Chilian.

Motivînd că intenționează să ajute trupele germane, Vasile Chilian a obținut aprobarea înființării unei mori de apă pe cursul râului Putna. Aici era de fapt sediul grupului și locul unde Cotea, Pantazică, Secăluș și alți patrioți aduceau, pe potecile tănuite, prizonierii care găseau în podul morii adăpost sigur pînă la trecerea frontului. „Prin acest punct au fost trecuți în Moldova, din decembrie 1916 și pînă în 1917, peste 2.000 de ostași români care au fost redați patriei pentru a o apăra”⁴⁶.

O activitate atît de intensă și importantă, desfășurată de patrioții din Vrancea, nu putea rămîne complet nesezetată de germani. Ca urmare a unei întîmplări, cînd o sentinelă germană a surprins la podul peste Putna, la intrarea în Vidra, cîțiva militari români care treceau linia frontului, grupul de patrioți a fost arestat și depuși la penitenciarul civil din Focșani. Au fost executați în dimineata zilei de 17 august 1917 pe poligonul de tragere al garnizoanei militare din Focșani.

Graba execuției a fost legată și de faptul că numai la 20 km de Focșani, la Mărășești, victoria românească pentru care-si dădea viața Chilian și tovarășii săi, se contura în iureșul bătăliei din aceleași zile ale lui august 1917

45 Căzănișteanu, C., Lupta maselor populare împotriva ocupanților în anii 1916—1918. În: Analele Institutului de Studii Istorice și Sociale Politice de pe lîngă C.C. al P.C.R., nr. 3/1967, p. 56.

46 Op. cit., p. 57.

La Arhivele Statului filiala Focșani, în dosarul 100/1919 se află tabelul nominal cu locuitorii condamnați la moarte și executați prin împușcare de către armata germană în ziua de 30 august 1917 (stil nou) pe poligonul de tragere din Focșani — cinci locuitori, din care patru din comunele vrâncene și unul din Piatra Neamț.

La puțin timp după execuție, Primăria orașului Focșani, intervine pe lângă comandantul orașului pentru „comunicarea la tribunal de către directorul închisorii a deceselor locuitorilor Vasile Chilian, Toma Ion Cotea, Ștefanache Secăluș, Dumitru Pantazică și Vasile Gălăteanu în vederea înscrierii deceselor lor în registrele de stare civilă ale primăriei”⁴⁷.

„Exploatarea cinică și sistematică a populațiunii, batjocorirea și terorizarea ei, n-ar fi fost singure deajuns, ca să caracterizeze opresiunea tiranică a ocupantului. Crima individuală și masacrul colectiv trebuiau să completeze tabloul sinistru”⁴⁸.

Folosind drept pretext, în unele cazuri, spionajul, trădarea, refuzul de a da informații dușmanului, de a-i sluji drept călăuză, de a se executa muncile forțate la care erau supuși locuitorii, justiția, complice sau instrument în mîna ocupanților pronunța cu ușurință pedeapsa capitală. Unele statistici dau cifra de 1448 oameni uciși, identificați cu nume, date și împrejurările fiecărui caz în parte. Se poate deduce însă că numărul omuciderilor a fost mult mai mare, avînd în vedere faptul că numai în patru localități din județul Putna numărul lor a fost de 11 la Bolotești a fost executat un om în timpul ocupației, la Jariștea doi oameni, la Vidra trei și la Tichiriș cinci⁴⁹.

Aspectele înfățișate și multe altele din torentul de suferințe și pedepse abătute asupra poporului, n-au avut efectul dorit de dușmani de a-l îngenuchia.

Îmbrăcînd o multitudine de aspecte, lupta maselor populare, în spațiile frontului german a menținut o permanentă stare de teamă și nesigurantă, pentru inamic, fapt care a contribuit la slăbirea potențialului militar și moral al cotropitorilor și la obținerea strălucitei victorii românești de la Mărășești din vara anului 1917, precum și la retragerea trupelor germane.

De teama luptei maselor populare inamicul a fost nevoit să mențină în spatele frontului numeroase forțe polițienești, slăbind astfel efectivele unităților luptătoare.

Lupta poporului român împotriva ocupanților, în care se înscrie la loc de cinste și acțiunile locuitorilor fostului județ Putna, a cuprins pături largi ale populației de la sate și orașe și se caracterizează prin curaj, dirzenie, dăruire și spirit de sacrificiu, dovedite de toți cei care au participat la luptă și în primul rînd de cei de pe frontul din umbră.

47 Arhivele Statului Focșani. Fond Primăria orașului Focșani, u. p. 106/1917, f. 14.

48 Kirîțescu, C., Istoria războiului pentru întregirea României, Vol. III, p. 158.

49 Arhivele Statului Focșani, Fond Pretura Plășii Gîrlele—Odobești, u. p. 7/1919, f. 167.

ASPECTE DE LA LUTTE CONTRE LES OCUPANTS SUR LE TERRITOIRE
DE L'ANCIEN DISTRICT DE PUTNA ENTRE 1916—1918

Résumé

Pendant les batailles de Mărășești, en été de 1917, l'armée roumaine a écrit une page d'héroïsme dans l'histoire de la Première guerre mondiale, dans l'histoire des combats pour la défense et pour la libération de la patrie.

Une contribution importante à la victoire de Mărășești a eu la population civile du territoire de l'actuel district de Vrancea, qui a été au derrière de la ligne du front roumain, ainsi que la population du territoire roumain temporairement occupé par l'ennemi.

Les documents d'archive et les témoignages des contemporains avec les événements, mentionnent la situation d'esprit des masses populaires : la surpopulation des localités, la manque des aliments et des autres articles très nécessaires le pillage systématique exercé par les troupes allemandes etc.

En effet, cette situation a déterminé une attitude de révolte contre les occupants et de mobilisation à la lutte en utilisant des formes spécifiques à la population civile. Un rôle important a eu le groupe de patriotes de Vrancea, à la tête duquel se trouvait Vasile Chilian de Vidra, qui a organisé un réseau d'espionnage au derrière du front ennemi, en transmettant des informations très importantes pour l'armée roumaine et facilitant le passage des prisonniers roumains évadés, dans les rangs de leurs camarades.

Les patriotes de Vrancea ont été découverts par les allemands et outpayés avec leur vie leur courage et l'amour ardent pour la patrie. Leurs figures sont maintenant dans le panthéon du peuple roumain et leur lutte représente une contribution importante à l'effort commun de notre peuple pour la mise en fuite des envahisseurs.